

[Kristian Kristensen.]

den sidste ende ved at unddrage sig kontrollen skal kunne skabe vanskeligheder for vor eksport. Retsforbundet tilslutter sig lovforslaget, men har sådan set ikke noget imod at drøfte det i et udvalg.

Fuglsang: Jeg kan på kommunisternes vegne uden større betænkeligheder anbefale det fremsatte lovforslag om sundhedskontrol med planteskoleplanter. Som det siges i bemærkningerne, er en tvungen kontrol ønsket af Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl, og som det oplyses, er en sådan kontrol allerede gennemført for 80 pct.s vedkommende. For mig at se er det meget rimeligt, at også de 20 pct. kommer med, således at der bliver skabt en almindelig omfattende betryggende garanti for de planters sundhedstilstand, der kommer i handelen.

Landbrugsministeren (Skytte): Selv om der i de fremsatte udtalelser var variationer i de givne anbefalinger, udlægger jeg udtalelserne derhen, at der skulle være mulighed for under det kommende udvalgsarbejde at nå frem til enighed om dette lovforslag, og det er jeg for mit vedkommende meget tilfreds med.

Jeg vil gerne tilføje, at der ikke er den forskel mellem min forgængers og min opfattelse, som der her fra talerstolen er givet udtryk for. Det, min forgænger, hr. Smørum, ikke ønskede, var at føje de nu foreslåede bestemmelser ind i den lov, som dengang var til behandling. Han ville, om jeg må sige det sådan, ikke have det ind ad bagdøren, men mente, at det var et spørgsmål, som burde løses ved en særlig lov, og så vidt jeg ved, gav han allerede dengang tilsagn om at ville fremsætte et sådant lovforslag. Det er det, der nu sker. Jeg er derfor ikke i stand til at indkassere den kompliment, det ærede medlem hr. Adam Møller ville give mig i modsætning til min forgænger ved sin udtalelse om, at ungdommen er mere imødekommende. Der er fuld overensstemmelse mellem vore standpunkter.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Chr. Thomsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om fordelingen af visse fra udlandet modtagne erstatninger.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 701, fremsættelsen i tidenden sp. 1010).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Frode Jakobsen: Det lovforslag, som nu er til behandling, skal ikke give mig anledning til mange bemærkninger. Det drejer sig om erstatninger, der udredes af udlandet som en rund sum ikke til den skadelidte, men til den danske stat. Det er derfor klart, at der må skabes et organ til at foretage den retfærdigst mulige fordeling. Jeg tror ikke, det bliver særlig let; der vil være mange hensyn at tage. Jeg vil være tilbøjelig til at tro, at man ikke bare skal se på tabets størrelse, men også på tabets art, om det f. eks. kun drejer sig om penge, eller om det drejer sig om en eksistens, der er blevet rykket op med rode. Det vil altså ikke blive en let opgave, og der har vel nok været anledning til spekulationer om den rigtigst mulige sammensætning af et sådant nævn. Den foreslåede sammensætning finder jeg rimelig, men selv med den bedste sammensætning er det vel en selvfølge, at nævnets afgørelser må kunne indbringes for domstolene. Det er også foreslået, og måske er der, som den højtærede handelsminister selv har været inde på, anledning for tinget til at søge nærmere oplysninger i et udvalg. På mit partis vegne skal jeg anbefale lovforslaget til en hurtig og velvillig behandling.

Helga Pedersen: Dette lovforslag vedrører meget ømtålige områder og rejser vanske-

[Helga Pedersen.]

lige problemer. Det ligger vel folkeretligt sådan, at nationalisering anerkendes, når den sker mod fuldstændig erstatning. Deri ligger naturligvis ikke, at vi i vort land billiger en sådan fremgangsmåde, og det, der kan gøre den her omhandlede erstatningsordning betænkelig, er vel navnlig spørgsmålet om, i hvilket omfang man ved at modtage erstatning ligesom siger god for den fremgangsmåde, betalerlandet har benyttet. Det kan endvidere være betænkeligt, hvorvidt man afskærer, faktisk eller retligt, den eller de enkelte fra hver især at søge erstatning, det være sig gennem det fremmede lands domstole eller på anden måde. Jeg ser af bemærkningerne til lovforslaget, at erstatningsbetalingen normalt forudsætter, at den stat, der modtager erstatningen, giver afkald på fremtidig at fremsætte eller støtte yderligere krav om erstatning. Jeg tror imidlertid, at vi i udvalget skal komme tilbage til selve det spørgsmål, hvordan den enkelte, der eventuelt modtager erstatning, vil være stillet i forhold til betalerlandet, når han har fået pengene udbetalt. Mit partis stilling til lovforslaget vil i høj grad være afhængig af, hvad der herom kan oplyses. Det må også klarlægges, om det overhovedet er nødvendigt at sætte dette apparat i gang. Vi kan naturligvis ikke i dag sige noget om, hvad det vil koste, men vi kan da i hvert fald få oplysning om, hvor store beløb aftalerne med Ungarn og Rumænien omfatter, og omtrentlig hvor mange personer de omfatter, samt hvilke aftaler man kan vente i den nærmeste fremtid. Vi kan vel også få lidt at vide om, hvordan stillingen har været i Sverige, som er et af de lande, der henvises til i bemærkningerne til lovforslaget.

Jeg skal gøre et par bemærkninger om selve lovforslaget, som jo tilsigter en praktisk afvikling af disse såre vanskelige problemer. Jeg synes i og for sig, at lovforslaget er udformet overskueligt, øjensynlig efter en ret enkel recept, nemlig disse tre punkter: hvad skal fordeles; hvem skal for-

dele, og hvorledes skal fordelingen ske?

Hvad angår det første spørgsmål, foreskrives det klart, at erstatning for nationaliseret ejendom o. lign. skal fordeles efter loven, medens globalerstatning for krigsskade i videre betydning kun inddrages under loven efter særlig bestemmelse herom. Allerede denne bestemmelse forekommer mig noget uklar, og jeg forbeholder mig i udvalget at komme nærmere ind på dens rækkevidde.

Dernæst er der spørgsmålet om, hvem der skal fordele pengene. Her erkender den højtærede handelsminister, at fordelingen vanskeligt kan foretages af de almindelige administrative myndigheder, og det synes jeg må være rigtigt. Ministeren fremhæver, hvilke vanskelige juridiske spørgsmål fordelingen rejser, og det ses af bemærkningerne til § 4, at der bliver brug for både en bevismæssig prøvelse og en juridisk vurdering af materialet, herunder en granskning af selve betalingsaftalen og dens tilblivelseshistorie. Skal en sådan fordeling foretages, tror jeg, det vil være bedst, at et mindre nævn tager sig af fordelingen, men ved sammensætningen af dette nævn synes jeg man må erindre, at dets opgave er i det væsentlige at udøve det, vi kalder en dommervirksomhed. I hvert fald formanden bør være dommer, og jeg er tilbøjelig til at tro, at 3 medlemmer i alt samt en sekretær skulle kunne klare opgaven. Hvis yderligere sagskundskab skulle være nødvendig, kan den altid tilkaldes til et sådant nævn.

Hvad fremgangs måden angår, skal jeg her kun fremhæve et par ting. Principielt må anmeldelsen af et krav ske inden den pågældende frists udløb, ellers tabes retten til at stille kravet. Jeg synes, det er rimeligt, at der er en dispensationsbestemmelse i retning af den foreslåede, men der må dog være en vis fasthed over den dels i form af en endelig frist, efter hvilken krav overhovedet ikke kan rejses — ellers bliver man vel aldrig færdig med disse sager — dels således, at det må være undskyldeligt, at kravet er blevet anmeldt for sent.

Den afgørelse, nævnet træffer efter lov-

[Helga Pedersen.]

forslagets § 5, meddeles anmelderen skriftligt. Jeg tror, lige så godt straks man kan gå til sagen og foreskrive, at afgørelsen skal ske ved en begrundet kendelse. Denne afgørelse skal eventuelt være grundlag for ankeovervejelse, den skal være grundlag for borgerens overvejelse af, om han vil gå videre og bringe sagen for domstolene, hvilket vil medføre bekostninger for ham. Som grundlag herfor må han have at vide, hvad nævnets afgørelse er støttet på. Selve denne afgørelse træffes jo både under hensyn til det materiale, der er tilvejebragt af borgeren, og under hensyn til, hvad selve aftalen rummer, men man kommer her ud i ret vage og ubestemte skøn.

Jeg ser, at der i bemærkningerne henvises ikke alene til aftalen, men også til forhandlingerne og til forudsætningerne for den. Det er et spørgsmål, om man ikke er kommet ud i for løse, for vage områder her, hvor det drejer sig om praktisk arbejde, praktiske afgørelser, der skal træffes. Ét sted henvises der til aftalen, et andet sted til aftalen og forudsætningerne, et tredje sted til aftalen, forhandlingerne og forudsætningerne, et fjerde sted til aftalen og forhandlingerne. Hvis man mener det samme, nemlig aftalen, sådan som dette udtryk nu forstås og fortolkes, synes jeg, man skulle holde sig til denne terminologi.

Med disse bemærkninger og med det forbehold, jeg indledningsvis nævnte, kan jeg på mit partis vegne tilsige en saglig behandling i udvalget, hvorunder jeg vil komme ind på en række enkeltheder vedrørende lovforslaget.

Thestrup: Mit parti er velvilligt indstillet over for det foreliggende lovforslag. Jeg vil gerne give tilslutning til de bemærkninger, det ærede medlem frk. Helga Pedersen gjorde. Det er ikke mindst forholdet mellem den enkelte skadelidte og den pågældende fremmede stat, der interesserer mig. Navnlig det forhold, der er nævnt i § 1, stk. 2, vil jeg gerne have lidt nærmere oplysning om.

Endvidere kan jeg ganske tilslutte mig de bemærkninger, der blev gjort af det ærede medlem om nævnets sammensætning. Også dette spørgsmål synes jeg det var værd at overveje nærmere, og idet jeg beder om, at vi må få en udvalgsbehand-

ling, kan jeg tilsige mit partis medvirken til lovforslagets behandling.

Baunsgaard: Det foreliggende lovforslag om fordelingen af visse fra udlandet modtagne erstatninger er nødvendiggjort af den verdenspolitiske udvikling. Jeg er enig med den højtærede handelsminister i, at fordelingen af sådanne erstatninger rejser så mange problemer, at det vil være nødvendigt at overlade afgørelserne til et nævn. Jeg kan derfor tiltræde princippet i den højtærede ministers forslag.

Forslaget tager sigte på en rimelig fordeling af den erstatning, som den danske regering måtte modtage til fuld afgørelse mellem en fremmed stat og danske statsborgere, som har lidt tab ved beslaglæggelse af deres ejendom i det pågældende land. Sådanne statslige afgørelser forudsætter normalt, at den stat, som modtager erstatningen, giver afkald på at fremsætte eller støtte yderligere krav over for modparten. Det vil normalt i praksis sige, at vedkommende danske statsborgere må affinde sig med en delvis erstatning, altså reelt lide et tab, som det måske kan blive svært for nogle at bære, og som ud fra dansk indstilling måske vil forekomme uretfærdigt, men det vil sikkert være klogt at foretrække at få noget ved en statslig aftale fremfor at løbe en risiko for slet intet at opnå.

Det er for mig indlysende, at fordelingen af sådanne erstatninger vil rejse store problemer af både juridisk og anden art, og det vil være indlysende nødvendigt, at der gives mulighed for en ensartet praksis. Det vil også kunne blive påkrævet over for krigserstatninger o. lign., og jeg er derfor tilfreds med, at forslaget giver mulighed for eventuelt også at inddrage sådanne erstatninger under nævnets afgørelse. Lovforslagets enkeltheder vil der formentlig blive lejlighed til at se på i et udvalg, og jeg skal her kun lige understrege et par enkelte ting.

Jeg er tilfreds med, at man ikke i lovforslagets § 3 kategorisk fratager folk mulighed for andel i erstatning selv om anmeldelse i påkommende tilfælde skulle fremkomme efter anmeldelsesfristens udløb.

Jeg forstår § 6 således, at der i sager, hvor krav er indbragt for domstolene, kan foretages udbetaling af de beløb, der kan

[Baunsgaard.]

tilkomme de enkelte, såfremt også de for domstolene indankede krav kan imødekommes. Den endelige regulering må som nævnt i § 7 foretages, når alle retssager er afgjort. Jeg håber, dette er rigtigt forstået, for langvarige retssager er ikke utænkelige, vel nærmest sandsynlige, og der vil let kunne tænkes situationer, hvor det vil ramme unødigt hårdt, om man skal vente endnu lang tid på udbetaling af den erstatning, som det under alle omstændigheder kan tilkomme de pågældende at få.

Med disse bemærkninger skal jeg tilsige det radikale venstres støtte til velvillig og hurtig behandling af det efter vor formening nødvendige lovforslag.

Niels Andersen: Jeg skal på retsforbundets vegne tilsige en velvillig behandling af det foreliggende lovforslag, der må betegnes som en nødvendighedens lov. Der kan naturligvis være enkelte problemer, man nærmere må se på i et udvalg, særlig spørgsmålet om nævnets sammensætning, men i øvrigt kan jeg som sagt tilsige en velvillig og hurtig behandling fra retsforbundets side.

Aksel Larsen: Jeg kan på min gruppes vegne give tilsagn om støtte til gennemførelse af et lovforslag som det her foreliggende. Jeg må dog knytte nogle bemærkninger, ikke så meget måske til selve lovforslaget som til den omstændighed, at dette lovforslag fremkommer, til den praksis, man her gennemfører, til de principper, man her knæsetter.

Den første tanke, der melder sig, er, at det altså ved dette lovforslag såvel som ved de bemærkninger, der er fremsat af ministeren og adskillige af de ærede ordførere, erkendes, at en stat har ret til at foretage nationalisering. Det er ret interessant at få det fastslået her i tinget, for hvis jeg ikke husker meget fejl, har man, da Ægypten nationaliserede Suezkanalen, forsøgt at fremstille det sådan, at det var folkeretsstridigt, men nu har vi fået at vide af jurister her i tinget, at nationalisering mod erstatning ikke er folkeretsstridig. Hvis den erkendelse var trængt tilstrækkeligt igennem for godt og vel et år siden, havde vi undgået en hel del spektakler.

Dernæst: der er naturligvis forskellige

arter af nationalisering. Hvis man i et land som et led i overgangen fra kapitalisme til socialisme foretager en såkaldt nationalisering af privatejede produktionsmidler, er der ikke noget at gøre herved. Det er en social revolution, og dér kan jeg ikke se, at udenlandske kapitalister, som ejer produktionsmidler i et land, har nogen principiel ret til at blive stillet gunstigere end det pågældende lands egne kapitalister. Ikke desto mindre synes det at være tilfældet, at man i visse tilfælde, hvor der under sådanne omstændigheder er foretaget nationalisering, kan få eller regne med at få en vis erstatning fra de pågældende stater. Det er også på dette grundlag, lovforslaget er udarbejdet. Nu vel, vi kan ikke have noget imod, at man forsøger at få sådanne erstatninger.

Jeg gør i øvrigt opmærksom på, at lovforslaget også dækker et andet område, nemlig ejendom, der af en anden stat er inddraget eller på anden lignende måde unddraget ejerne. Her tænkes f. eks. på, hvad der er sket i Japan under krigen; det var ikke just nationalisering.

Jeg er indforstået med, at hvis der er mulighed for at få en sådan globalerstatning, som der her tales om, kan man udnytte denne mulighed, og så må man finde ud af, hvorledes man skal fordele erstatningen til de pågældende. Jeg tror ikke, det kan gøres på stort andet måde end efter de retningslinjer, der er trukket op i dette lovforslag. Jeg er ikke i stand til med så stor sagkundskab som mange andre at diskutere, hvilke mulige komplikationer der kan opstå, når loven skal føres ud i praksis og globalerstatningerne fordeles til skadelidte, men jeg kan da i alt fald henstille, at man til sin tid tager hensyn til, om det drejer sig om tab af personlig ejendom eller tab af det, man i nationaløkonomiens sprog kalder privat ejendomret til produktionsmidlerne. Personlig ejendom, altså personlige effekter, møbler, klæder og gud ved hvad, mener jeg man i videst muligt omfang bør yde fuld erstatning for, hvis man i øvrigt ikke er i stand til at yde fuld erstatning for de tab, danske statsborgere måtte have lidt. Derimod må erstatningerne for mistede kapitalbeløb kunne nedskæres, hvis det ikke er muligt af globalbeløbet at yde fuld erstatning.

[Aksel Larsen.]

Det var de bemærkninger, jeg havde at gøre, men jeg kan ikke undlade at fremkomme med et hjertesuk i anledning af det foreliggende lovforslag, i anledning af, at regeringen arbejder med denne sag. Det skal ikke forstås sådan, at jeg har noget imod, at regeringen arbejder med denne sag, for det har jeg som sagt ikke, men jeg kunne ønske, at regeringen også arbejdede med en anden sag.

Der tales i den højtærede ministers fremsættelse om, at det er kedeligt, at der er foretaget indgreb i danskeres private ejendomsret under og efter den anden verdenskrig, og at man bør søge at skaffe erstatning. Vi har jo haft en tysk besættelse af vort land, og den har vi formentlig ikke bedt om, men den har kostet dette land et eller andet beløb et sted mellem 8 og 10 milliarder kroner. Tyskerne betalte med penge, de hentede i nationalbanken; de har aldrig nogen sinde betalt af på den gæld. Derimod har den danske stat ved at udskrive skatter og på anden måde taget penge fra danske statsborgeres lommer og afbetalt på Tysklands gæld til nationalbanken. Nu kan det formentlig blive et meget omdiskuteret juridisk spørgsmål, hvorvidt det er indgreb i den private ejendomsret gennem skatter at tage penge fra folk for at afbetale på Tysklands krigsgæld til nationalbanken, altså for at erstatte det rov, Tyskland under krigen foretog. Jeg mener imidlertid, at det ud fra en jævn menneskelig betragtning er et indgreb i den private ejendomsret, og jeg ville ønske, at regeringen ville udfolde nogen energi for ved forhandlinger med Tyskland at skaffe erstatning for de tab, Tyskland har påført Danmark under krigen og besættelsen. Derved ville man kunne klare mange spørgsmål herhjemme, og da Tyskland som bekendt er ved at være et af Europas rigeste lande, må det have råd til det. Det ville vel samtidig være en stor fordel for os at få overvundet adskillige eller måske alle vore valutavanskeligheder ved at få krigsskadeserstatning fra Tyskland.

Handelsministeren (Philip): Jeg takker de ærede ordførere for den modtagelse, lovforslaget har fået. Jeg er i stand til at konstatere, at de fem ordførere har tilsagt en

velvillig behandling og den sjette, det ærede medlem frk. Helga Pedersen, en saglig behandling, men der er formodentlig ikke nogen afgørende forskel på det, de to udtryk dækker.

Det foreliggende lovforslag indeholder en række tekniske problemer, der mere egner sig til behandling i et udvalg end til drøftelse her i salen, og jeg vil derfor indskrænke mig til at gøre en enkelt bemærkning til det ærede medlem frk. Helga Pedersen. Jeg vil gerne sige, at som lovforslaget er udformet, afskærer det ikke den enkelte skadelidte fra at rejse krav mod den stat, der har socialiseret. Det er en udbetaling, der finder sted af de beløb, det lykkes den danske stat at fremskaffe, men hvis den enkelte derudover har nogen mulighed for at gennemføre krav over for en stat, står det ham frit for.

Jeg kan kun over for det ærede medlem hr. Baunsgaard bekræfte, at den opfattelse, det ærede medlem har med hensyn til fortolkningen af §§ 6 og 7, så vidt jeg kan forstå, er rigtig.

Herudover finder jeg ikke anledning til at komme ind på en debat her. Det forekommer mig at være rimeligere, at drøftelserne foregår i det udvalg, som bliver nedsat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Frode Jakobsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om statsanstalten for livsforsikring.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 707, fremsættelsen i tidenden sp. 1026).

Lovforslaget sattes til forhandling.